

(ร่าง) แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี สำหรับฟาร์มเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำจืด

แนวปฏิบัตินี้ ใช้อธิบายและขยายความทางวิชาการครอบคลุมเหตุผลและการปฏิบัติในแต่ละข้อกำหนด
ในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับฟาร์มเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำจืด
(มกษ.7421)

การตรวจประเมิน การออกใบรับรอง และการให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับฟาร์ม
เพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำจืดให้เป็นไปตาม มกษ.7421

ข้อกำหนดของ มกษ. 7421 อยู่ในกรอบและมีคำอธิบายข้อกำหนดอยู่ภายใต้กรอบ ดังนี้

รายการที่ 1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
ข้อกำหนด 1. ต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่
(ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้เพาะเลี้ยงกับผู้รับซื้อ
รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลทำให้ทราบสถานการณ์การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เช่น จำนวนผู้เพาะเลี้ยง ประมาณ
การผลิตที่ได้ให้หน่วยงานราชการหรือภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนา
หรือส่งเสริมทางการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการขอรับ
ความช่วยเหลือจากทางราชการ เช่น กรณีที่ประสบภัยพิบัติ เป็นส่วนที่ช่วยให้ตามสอยได้หากมีปัญหา
และเพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ที่มีสิทธิใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย

เกษตรกรต้องมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกับกรมประมง โดยติดต่อหน่วยงานของกรมประมง
ในพื้นที่ที่ฟาร์มตั้งอยู่ เช่น สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร สำนักงานประมงจังหวัด
สำนักงานประมงอำเภอ หรือสถานที่ที่กรมประมงกำหนด

รายการที่ 2. สถานที่ตั้งฟาร์ม**ข้อกำหนด 2.1 อยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากแหล่งกำเนิดมลพิษหรือกรณีที่มีความเสี่ยงต้องมีมาตรการป้องกัน ควบคุม หรือลดความเสี่ยง (ข้อกำหนดหลัก)****คำอธิบาย**

หากที่ตั้งฟาร์มอยู่ใกล้หรือเสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น การประกอบกิจการอุตสาหกรรม ของเสียจากแหล่งชุมชน แหล่งเกษตรกรรมที่มีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ อาจมีการปนเปื้อนของน้ำเสียหรือสารเคมีลงสู่แหล่งน้ำที่นำมาใช้ในฟาร์ม ส่งผลต่อสุขภาพ สัตว์น้ำหรือเป็นสาเหตุทำให้สัตว์น้ำตายได้ หรืออาจมีสารเคมีต้องห้ามปนเปื้อนสัตว์น้ำ ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

ที่ตั้งฟาร์มควรอยู่ห่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษในระยะที่แน่ใจว่าไม่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อน หากมีข้อสงสัยว่าที่ตั้งฟาร์มอาจมีความเสี่ยงต่อการรับผลกระทบดังกล่าว ควรตรวจสอบคุณภาพน้ำตามปัจจัยความเสี่ยงนั้น ๆ ก่อนนำน้ำจากแหล่งน้ำเข้ามาใช้ในฟาร์ม และควรติดตามข่าวสารหรือสถานการณ์เกี่ยวกับมลภาวะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้หาแนวทางป้องกันแก้ไขได้อย่างทันเวลา

กรณีฟาร์มที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งกำเนิดมลพิษ เกษตรกรต้องมีมาตรการในการจัดการป้องกันความเสี่ยง และแสดงให้เห็นว่าสามารถป้องกันความเสี่ยงจากแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น มีการติดตาม เฝ้าระวังและรับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือปรับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลเป็นระบบปิดหรือมีบ่อบำบัดปัจจัยความเสี่ยงนั้น ๆ

กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในบ่อ ควรตั้งฟาร์มอยู่ในเขตน้ำท่วมไม่ถึง เพื่อป้องกันความเสียหายต่อฟาร์มและการปนเปื้อนของมลพิษเข้าสู่ฟาร์มจากเหตุน้ำท่วม หากอยู่ในเขตที่มีโอกาสน้ำท่วมถึงได้ ควรมีการป้องกันน้ำท่วมฟาร์มเป็นอย่างดี เช่น มีแนวคันดินล้อมรอบพื้นที่เพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล

กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง ควรมีการเฝ้าระวัง เช่น ระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล สัตว์น้ำจัดให้สังเกตพฤติกรรมและการเจริญเติบโตของลูกพันธุ์ พ่อแม่พันธุ์ หรือมีการแก้ไขปัญหา เช่น ติดตั้งเครื่องเพิ่มออกซิเจนในน้ำ หรือใช้กระชังผ้าใบสวมทับกระชังปกติ หรือย้ายกระชังไปอยู่บริเวณที่คุณภาพน้ำเหมาะสม เกษตรกรควรมีข้อมูลหรือบันทึกที่แสดงว่าสัตว์น้ำจัดที่เพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชังไม่ได้รับผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ๆ

รายการที่ 2. สถานที่ตั้งฟาร์ม

ข้อกำหนด 2.2 ควรมีการคมนาคมสะดวก (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การคมนาคมช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการฟาร์ม การขนส่งปัจจัยการผลิต การรวบรวม และการขนส่งผลิตผลเพื่อการจำหน่ายหรือนำไปเลี้ยงต่อ เพื่อให้สัตว์น้ำมีคุณภาพดี แข็งแรง และอัตราการตายสูง รวมทั้งสะดวกสำหรับผู้มาติดต่อ

เกษตรกรควรเลือกแหล่งที่มีการคมนาคมสะดวกทั้งทางบกหรือทางน้ำ หรือทางอากาศ แล้วแต่กรณี เช่น มีถนนให้ยานพาหนะสามารถเข้าถึงฟาร์ม หรือมีแม่น้ำลำคลองซึ่งเรือสามารถแล่นเข้าถึงฟาร์มได้ หรืออยู่ใกล้สนามบิน และถนนภายในฟาร์มมีสภาพเหมาะสม

รายการที่ 2. สถานที่ตั้งฟาร์ม

ข้อกำหนด 2.3 ควรมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็น (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

สาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้า ประปา และ/หรืออื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานในฟาร์มมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เกษตรกรควรมีสาธารณูปโภคที่จำเป็นตามสภาพพื้นที่ของฟาร์ม แต่ละแห่งเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและการจัดการที่ดี เช่น มีไฟฟ้าสำหรับเครื่องสูบน้ำ เครื่องเพิ่มอากาศ มีไฟส่องสว่างในฟาร์ม มีน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคและบริโภค รวมทั้งควรมีระบบสำรอง เช่น ระบบไฟฟ้า หรือพลังงานสำรอง เพื่อป้องกันการสูญเสียผลิตผลในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลลูกพันธุ์สัตว์น้ำ

รายการที่ 2. สถานที่ตั้งฟาร์ม

ข้อกำหนด 2.4 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในบ่อ ควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำที่มีคุณภาพ ปริมาณเพียงพอ และสามารถจัดระบบการถ่ายเทน้ำได้ดี (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

ฟาร์มอยู่ใกล้แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำดีหรือสามารถปรับปรุงคุณภาพน้ำให้เหมาะสม มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการปริมาณน้ำใช้ในรอบปี มีการออกแบบฟาร์มและระบบถ่ายเทน้ำที่ดี ช่วยป้องกันการปนเปื้อนข้ามหรือการแพร่ระบาดของเชื้อโรค

เกษตรกรจึงควรมีระบบการจัดการน้ำที่นำมาใช้ให้มีคุณภาพน้ำเหมาะสมสำหรับเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ รายละเอียดตามภาคผนวก ก และมีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการใช้ เช่น มีบ่อเก็บน้ำ มีน้ำบาดาล มีระบบน้ำหมุนเวียนที่มีการบำบัดน้ำก่อนนำกลับมาใช้ใหม่

เกษตรกรควรมีการออกแบบบ่อให้มีการถ่ายเทน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ เพื่อให้มีการถ่ายเทน้ำได้ดีประหยัดพลังงาน ลดค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำเข้าออกฟาร์ม และสะดวกต่อการจัดการฟาร์ม

รายการที่	2.สถานที่ตั้งฟาร์ม
ข้อกำหนด	2.5 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง
	2.5.1 ต้องอยู่ในแหล่งน้ำและบริเวณที่ได้รับอนุญาตให้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

แหล่งน้ำสาธารณะมีข้อกำหนดหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ก่อนที่จะจัดสร้างกระชังต้องดำเนินการขออนุญาตให้ถูกต้องจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การวางกระชังเป็นระเบียบ ป้องกันการรุกรานเขตสาธารณะ ไม่กีดขวางทางไหลของน้ำ โดยดำเนินการดังนี้

(1) เกษตรกรต้องขออนุญาตจัดสร้างกระชังในแหล่งน้ำกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ก่อนการวางกระชัง เพื่อเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ เช่น

- แม่น้ำ ลำคลอง ที่ประกาศเป็นที่เดินเรือให้ติดต่อกับกรมเจ้าท่า
- เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ ให้ติดต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตหรือหน่วยงานชลประทานที่รับผิดชอบเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำนั้น
- คลองชลประทานให้ติดต่อกับหน่วยงานชลประทานในพื้นที่
- แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ติดต่อที่หน่วยงานของกรมประมงในแต่ละพื้นที่
- แหล่งน้ำสาธารณะที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ติดต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้น

(2) เกษตรกรต้องยื่นขออนุญาตเป็นผู้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำประเภทที่สาธารณประโยชน์ โดยติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตามประกาศกรมประมง

(3) เกษตรกรต้องดำเนินการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยต้องปฏิบัติตามประกาศกรมประมง และเมื่อเกษตรกรได้รับอนุญาตให้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชังจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต้องเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอยู่ในบริเวณหรือขอบเขตที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

รายการที่	2. สถานที่ตั้งฟาร์ม
ข้อกำหนด	2.5 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง
	2.5.2 ควรอยู่ในแหล่งที่มีคุณภาพน้ำที่เหมาะสมและปริมาณน้ำเพียงพอในการเพาะพันธุ์ และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำในกระชังในแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ และอ่างเก็บน้ำจำเป็นต้องใช้น้ำที่มีคุณภาพเหมาะสมมีปริมาณเพียงพอเพื่อให้การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำได้ดี มีสุขภาพแข็งแรงลดผลกระทบและความเสี่ยงต่อการดำเนินกิจกรรมในฟาร์ม

เกษตรกรควรวางแผนและประมาณความต้องการปริมาณน้ำใช้สำหรับฟาร์มในรอบปี ตลอดจนถึงการใช้น้ำของชุมชนในพื้นที่รอบฟาร์มที่ต้องใช้น้ำในการประกอบอาชีพต่างๆ และฤดูกาล

แหล่งน้ำที่วางกระชังควรเป็นแหล่งน้ำไหล มีการถ่ายเทน้ำที่ตีระหว่างภายนอกและภายในกระชังเพื่อให้ลูกพันธุ์สัตว์น้ำได้รับน้ำที่อยู่ตลอดเวลาและลดปัญหาการสะสมของเสีย ความแรงของกระแสน้ำต้องไม่แรงเกินไป ทำให้ลูกพันธุ์ว่ายทวนน้ำจนอ่อนแอและตายในที่สุด หรือกระแสน้ำแรงจนทำให้กระชังพ่อแม่พันธุ์หรือกระชังอนุบาลลูกพันธุ์เสียหาย มีปริมาณน้ำและความลึกเพียงพอตลอดระยะเวลาของการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลที่ตั้งกระชังสำหรับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลลูกพันธุ์สัตว์น้ำจืด หรือสำหรับการรวบรวมลูกพันธุ์สัตว์น้ำจากธรรมชาติ ควรอยู่ในแหล่งน้ำที่มีคุณภาพดีและเหมาะสมสำหรับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลลูกพันธุ์สัตว์น้ำ รายละเอียดตามภาคผนวก ก

รายการที่ 3. การจัดการทั่วไป

ข้อกำหนด 3.1 ควรปฏิบัติตามคู่มือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมงตามชนิดสัตว์น้ำที่เพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล หรือวิธีการอื่นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การปฏิบัติตามคู่มือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมงตามชนิดสัตว์น้ำ หรือวิธีการอื่นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ในการเตรียมบ่อ การเตรียมน้ำ การจัดการบ่อและน้ำระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลอาหารและการจัดการการให้อาหาร การดูแลสุขภาพสัตว์น้ำ โรคและพยาธิ ตลอดจนจนถึงการรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม ทำให้เกษตรกรสามารถเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำบนพื้นฐานความรู้ทางวิชาการ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ได้ลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีคุณภาพดี มีอัตราการตายสูง มีการดูแลพ่อแม่พันธุ์ให้มีคุณภาพดีซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเพาะพันธุ์ การวางไข่ การผสมติด การฟักไข่ และความแข็งแรงของลูกพันธุ์

วิธีการเพาะพันธุ์ที่ดีจะช่วยให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการวางไข่ผสมพันธุ์ การฟักไข่ การอนุบาลลูกพันธุ์สัตว์น้ำ และป้องกันไม่ให้พ่อแม่พันธุ์บอบช้ำจากการเพาะพันธุ์ ส่วนวิธีการอนุบาลที่ดีจะทำให้ได้ลูกพันธุ์ที่แข็งแรง ไม่พิการ และมีอัตราการตายสูง

เกษตรกรควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำจืด โดยอาจศึกษาจากคู่มือของกรมประมง หรือคู่มือที่จัดทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ หรือเกษตรกรที่ได้รับการยอมรับ และมีการติดตามเทคนิคและวิชาการใหม่ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำจืดอยู่เสมอ

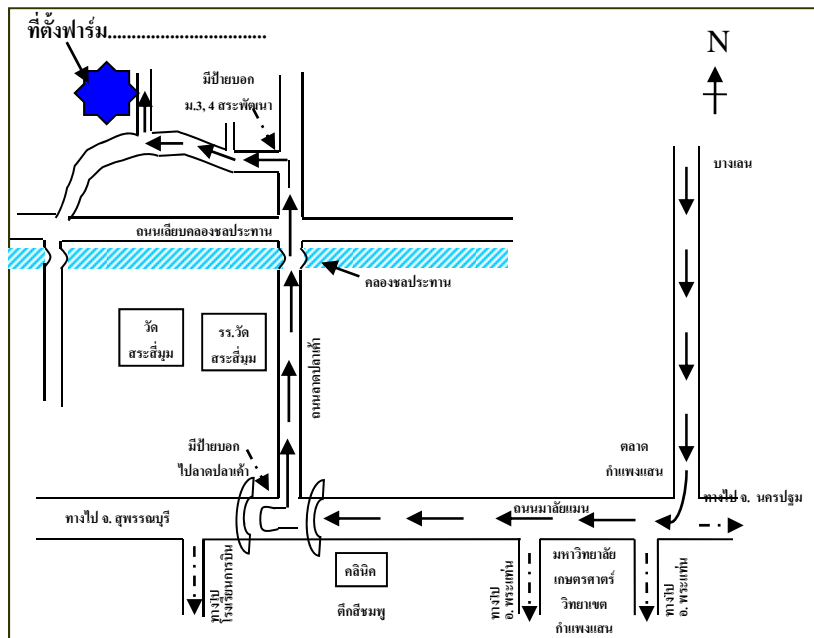
รายการที่ 3. การจัดการทั่วไป

ข้อกำหนด 3.2 ควรจัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งและแผนผังของฟาร์ม (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

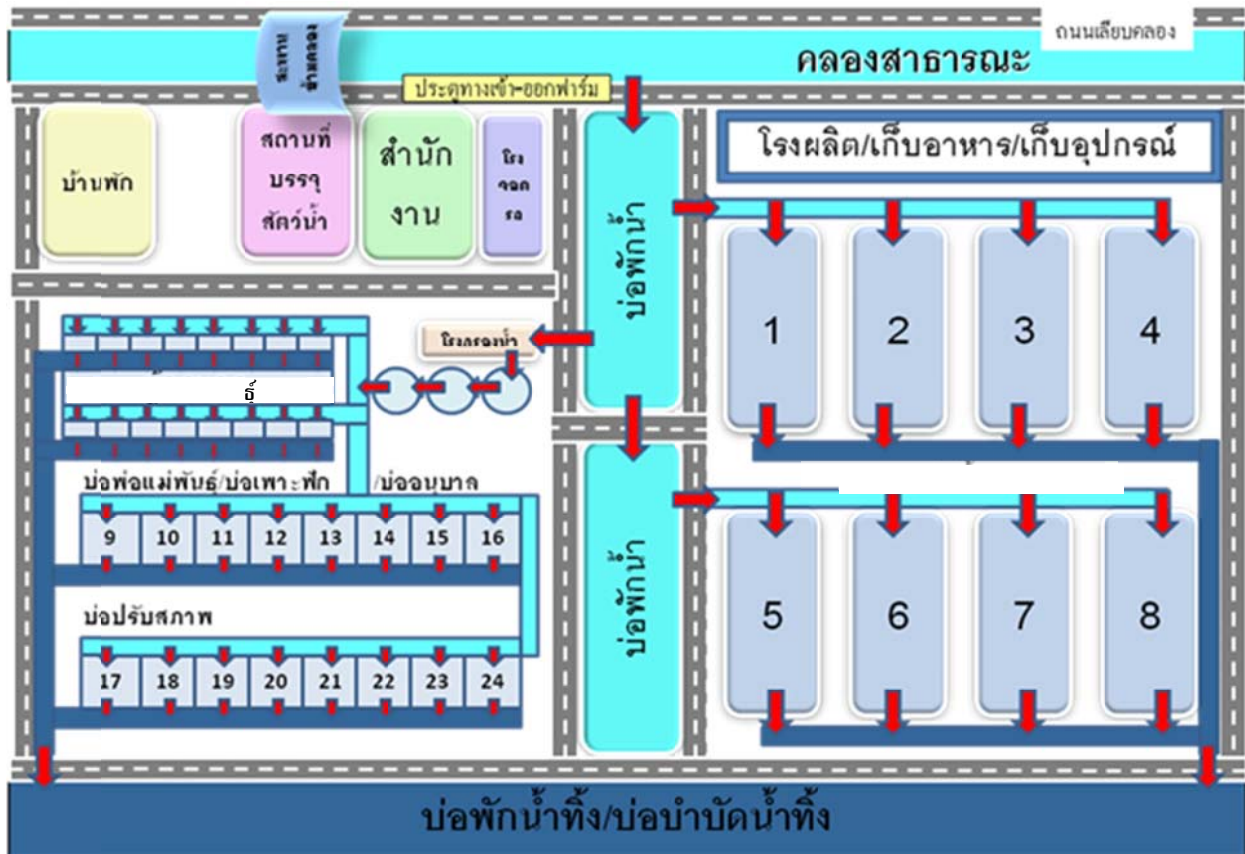
แผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งฟาร์มเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การเดินทางเข้าติดต่อกับฟาร์มได้สะดวก เช่น การขนส่ง การลำเลียงปัจจัยการผลิต และการจำหน่ายลูกพันธุ์สัตว์น้ำ รวมทั้งในกรณีที่เกษตรกรประสบปัญหาในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เจ้าหน้าที่จะสามารถเข้าไปให้คำแนะนำและแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ส่วนแผนผังฟาร์มจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการฟาร์ม

เกษตรกรควรจัดทำแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งฟาร์ม โดยอาจเขียนหรือจัดพิมพ์ในรูปแบบแผ่นพับ หรือสื่ออื่น ๆ ซึ่งควรมีรายละเอียดที่สามารถให้ผู้ติดต่อเดินทางเข้าถึงได้โดยง่าย เช่น สถานที่สำคัญที่เห็นเด่นชัดหรือเป็นที่รู้จัก เส้นทางจากตัวอำเภอหรือจังหวัดไปยังฟาร์ม ถนนทางเข้าฟาร์ม สถานที่ที่อยู่ใกล้เคียง



ภาพที่ 1 ตัวอย่างแผนที่ตั้งฟาร์ม

เกษตรกรควรจัดทำแผนผังภายในฟาร์มแสดง ถนนในฟาร์ม พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่โรงเก็บอาหาร วัสดุอุปกรณ์ ระบบน้ำ ทางน้ำเข้า รางระบายน้ำทิ้ง คลองส่งน้ำและพื้นที่บ่อโดยระบุประเภท ขนาดและหมายเลขประจำบ่อหรือกระชัง แผนผังฟาร์มอาจจัดทำบนกระดาษดำ บอร์ด หรือวัสดุอื่น ๆ โดยควรติดตั้งหรือวางอยู่ในที่ที่เห็นได้ชัดเจน และอาจจะบรรยายละเอียดคำอธิบาย เช่น ชนิดสัตว์น้ำ วันที่ปล่อย หรืออาการที่พบ ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการใช้งาน



ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนผังฟาร์ม

รายการที่ 3. การจัดการทั่วไป

ข้อกำหนด 3.3 ผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้หรือได้รับการอบรมหรือมีประชุมด้านวิชาการ การจัดการการใช้ปัจจัยการผลิต การรวบรวม และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การเข้าร่วมประชุมหรือฝึกอบรมด้านวิชาการกฎระเบียบเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำจืดเป็นการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจให้แก่เกษตรกร รวมถึงมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเทคนิคการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล

เกษตรกรควรเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำจืดทั้งด้านการจัดการการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล การใช้ปัจจัยการผลิต การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวมรวมทั้งเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนและพัฒนาความรู้ของเกษตรกรและผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มให้มีการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ตลอดจนควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยกันมาเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

เกษตรกรควรเก็บหลักฐานการฝึกอบรม การประชุม เช่น ภาพถ่าย เอกสารใบรับรอง วารสาร เอกสาร วิชาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไว้แสดงต่อผู้ตรวจประเมินกรณีมีการร้องขอ

รายการที่ 3. การจัดการทั่วไป

ข้อกำหนด 3.4 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในบ่อควรเตรียมบ่อ เตรียมน้ำ และอุปกรณ์อย่างถูกวิธี เพื่อป้องกันโรคที่จะเกิดกับสัตว์น้ำ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

สภาพแวดล้อมในบ่อ คุณภาพน้ำและพื้นดินมีผลต่อการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล สภาพแวดล้อมที่ไม่ดี จะส่งผลให้สัตว์น้ำเกิดความเครียด อ่อนแอและเป็นโรคได้ง่าย ก่อนที่จะเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ รุ่นต่อไป จึงต้องมีการเตรียมบ่อ เตรียมน้ำปรับสภาพบ่อให้เหมาะสมอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ควรล้างทำความสะอาดสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำให้สัตว์น้ำติดเชื้อได้

เกษตรกรควรเตรียมและปรับสภาพบ่อรวมทั้งมีการกำจัดเชื้อโรคในช่วงของการเตรียมบ่อให้เหมาะสมกับชนิดของสัตว์น้ำ เช่น

- ตรวจสอบความแข็งแรงของบ่อ ผนังบ่อ หรือคั้นบ่อไม่ให้มีการรั่วซึม
- ลอกเลนพื้นบ่อออกหรือมีวิธีการบำบัดเลนที่เหมาะสมสำหรับบ่อที่ใช้มานานหลายปีโดยไม่มีการพักบ่อ หรือไม่มีการเตรียมบ่อก่อนการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลรอบใหม่ อาจเกิดปัญหาพื้นบ่อเน่าเสีย เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคและเกิดแก๊สไฮโดรเจนซัลไฟด์ (hydrogen sulfide; H₂S) ที่มีผลเสียต่อสุขภาพสัตว์น้ำ
- ทำความสะอาด ตากบ่อให้แห้งและฆ่าเชื้อในบ่อซีเมนต์ใส่วัสดุปูน แร่ธาตุ หรือสารเคมีอื่น เพื่อปรับสภาพดินและน้ำ
- การสูบน้ำจากบ่อพักน้ำเข้าบ่อ ควรผ่านการกรองเช่นใช้ถุงกรองน้ำผ้ากรอง หรือระบบกรองเพื่อป้องกันศัตรู สัตว์น้ำหรือสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคจากภายนอกฟาร์มที่เข้ามาในบ่อ กรณีแหล่งน้ำที่ใช้อาจมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ สัตว์น้ำควรมีบ่อพักน้ำเพื่อปรับสภาพน้ำก่อนนำไปใช้
- อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องใช้ในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล ควรมีการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ เช่น แขนสารละลายต่างทับทิม สารละลายคลอรีน ตามความจำเป็น และควรมีอุปกรณ์การป้องกันสัตว์พาหะนำโรค

เกษตรกรควรเตรียมและติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมืออย่างถูกวิธี เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในสัตว์น้ำ ทั้งนี้ ควรมีการจัดเตรียมเครื่องเพิ่มอากาศสำรอง เครื่องสูบน้ำสำรอง รวมถึงมีอะไหล่ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ อย่างทันท่วงที

รายการที่	3. การจัดการทั่วไป
ข้อกำหนด	3.5 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง
	3.5.1 ต้องจัดการการใช้พื้นที่ดำเนินการไม่เกินที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

เกษตรกรต้องจัดการการใช้พื้นที่ดำเนินการในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ โดยพื้นที่ดำเนินการของฟาร์มทั้งหมดต้องไม่เกินที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ตามข้อ 2.5.1) การวางกระชังเกินกว่าจำนวนที่ได้รับอนุญาตหรือวางกระชังหนาแน่นเกินไปอาจทำให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมสัตว์น้ำที่เพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล และสัตว์น้ำอื่นในแหล่งน้ำนั้น

รายการที่	3. การจัดการทั่วไป
ข้อกำหนด	3.5 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง
	3.5.2 ควรเตรียมและวางกระชังอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและสุขภาพสัตว์น้ำ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การเตรียมและวางกระชังสำหรับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำจัด ควรมีการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำในระหว่างการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เนื่องจากการจัดการแก้ไขทำได้ยากกว่าการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำในบ่อที่สามารถเปลี่ยนถ่ายน้ำได้ หากวางกระชังไม่เหมาะสม เช่น วางติดกันมากเกินไป อาจทำให้การไหลเวียนของน้ำไม่ดี จะส่งผลให้สัตว์น้ำอ่อนแอ เป็นโรค หรือตาย รวมถึงส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียง

การวางกระชังที่ด้านล่างสุดของกระชังต้องลอยอยู่เหนือพื้นท้องน้ำไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ตลอดระยะเวลาของการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เพื่อให้สามารถถ่ายเทได้ดี และลดปัญหาที่เกิดจากของเสียที่หมักหมมบริเวณใต้กระชัง การวางกระชังควรจัดวางให้เป็นระเบียบ ช่วงต่อระหว่างแถวต้องเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 3 เมตร กรณีจัดวางเรียงซ้อนแถวให้วางซ้อนแถวกันได้ไม่เกิน 2 แถวและควรวางกระชังให้ห่างกันโดยมีความยาวแถวละไม่เกินกว่า 60 เมตร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมุมอับระหว่างกระชังเป็นการลดสภาวะการขาดออกซิเจนในระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลหรือจัดวางตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด

รายการที่ 3. การจัดการทั่วไป**ข้อกำหนด 3.5 กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชัง****3.5.3 ควรทำความสะอาดกระชังและอุปกรณ์เป็นระยะตลอดช่วงการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลเพื่อให้น้ำถ่ายเทได้ดี (ข้อกำหนดรอง)****คำอธิบาย**

กระชังที่มีตะกอนหรือตะไคร่น้ำเกาะจนเกิดอุดตันระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลทำให้น้ำไม่สามารถถ่ายเทได้ดีอาจเกิดการสะสมของของเสียที่เป็นพิษ เป็นแหล่งเชื้อโรคและส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำป่วยได้ เกษตรกรควรหมั่นทำความสะอาดกระชังหรือเปลี่ยนกระชังใหม่ และหากมีกระชังที่ยังไม่ใช้ควรเก็บขึ้นทำความสะอาด แล้วนำไปเก็บในที่ที่เหมาะสม รวมถึงควรทำความสะอาดบริเวณรอบๆ ที่วางกระชัง เช่น เก็บเศษขยะหรือเศษไม้ที่ไหลมาติดบริเวณกระชังอย่างสม่ำเสมอ

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต**ข้อกำหนด 4.1 ควรใช้พ่อแม่พันธุ์และ/หรือลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีคุณภาพดีและแข็งแรง (ข้อกำหนดรอง)****คำอธิบาย**

การเลือกใช้พ่อแม่พันธุ์และ/หรือลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีคุณภาพดี แข็งแรงจะทำให้การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำประสบความสำเร็จ มีอัตราการตายสูงได้ผลผลิตดีและง่ายต่อการจัดการ

เกษตรกรควรเลือกใช้หรือซื้อพ่อแม่พันธุ์และ/หรือลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่จะนำไปอนุบาลต่อจากฟาร์มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี หรือ จีเอพี (Good Aquaculture Practices; GAP) หรือแหล่งที่เชื่อถือได้

พ่อแม่พันธุ์ที่ดีควรมีอวัยวะที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ แข็งแรง ทนทาน สมบูรณ์เพศ อายุและขนาดเหมาะสม มีประวัติการเจริญเติบโตดี ไข่ดกและให้ลูกพันธุ์มาก ส่วนลูกพันธุ์ที่ดีควรมีอวัยวะครบถ้วนและสมบูรณ์ ไม่พิการ สีตัวปกติ ตาและเกล็ดหรือผิวหนังสดใสแวววาว แข็งแรง ปราศเปรี๊ยะ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ไม่ปรากฏอาการของโรคและพยาธิ

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.2 พ่อแม่พันธุ์และ/หรือลูกพันธุ์สัตว์น้ำต้องมีหนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำ หรือมีเอกสารหลักฐานแสดงแหล่งที่มา (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การใช้พ่อแม่พันธุ์และ/หรือลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่ทราบถึงประวัติหรือที่มา เป็นประโยชน์ในการตามสอบ กรณีเกิดปัญหาในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือพบยาสัตว์หรือสารเคมีตกค้างในผลิตผลสัตว์น้ำ

หนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำ (Aquatic Animal Purchasing Document; APD) ที่มาพร้อมกับสัตว์น้ำ หรือในกรณีที่รวบรวมจากธรรมชาติต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงแหล่งที่มาของสัตว์น้ำ เช่น บันทึกที่แสดง ชนิด จำนวน และแหล่งที่มาเพื่อเป็นประโยชน์ในการรับรองฟาร์ม และการออกหนังสือกำกับการซื้อขาย สัตว์น้ำ

เกษตรกรต้องขอหนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำจากฟาร์มที่ซื้อ และเก็บรักษาไว้เพื่อใช้ตามสอบ ในกรณีที่ประสบปัญหาในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลและในการจำหน่ายสัตว์น้ำ

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.3 ใช้อาหารสำเร็จรูป อาหารเสริม สารผสมล่วงหน้า หัวอาหาร ที่ขึ้นทะเบียน กับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ในกรณีที่กำหนดให้ปัจจัยการผลิตนั้นต้องขึ้นทะเบียน) มีการแสดง ฉลากตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และไม่หมดอายุ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

อาหารสำเร็จรูป อาหารเสริม สารผสมล่วงหน้า (premix) หัวอาหารมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโต ความต้านทานโรค และอัตราการรอด การเลือกซื้อปัจจัยการผลิตดังกล่าวที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงาน ที่มีอำนาจหน้าที่ เพื่อให้มั่นใจว่ามีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อสัตว์น้ำ

การพิจารณาเลือกใช้อาหารสัตว์น้ำสำเร็จรูปที่ขึ้นทะเบียนถูกต้อง มีข้อแนะนำโดยสังเขป ดังนี้

(1) เลือกใช้อาหารสำเร็จรูปที่มีเลขทะเบียนอาหารสัตว์ อาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนแล้ว จะได้รับอนุญาตให้พิมพ์เลขทะเบียนอาหารสัตว์บนฉลาก โดยเลขทะเบียนนี้มี 2 ลักษณะ คือ ก) เลขทะเบียนที่มีอักษร “ป” และตามด้วยเลข 10 หลัก เป็นเลขทะเบียนที่ออกให้โดยกรมประมง และ ข) เลขทะเบียนที่มีเลข 10 หลัก ไม่มีอักษร “ป” นำหน้า เป็นเลขทะเบียนที่ออกให้โดยกรมปศุสัตว์

(2) เลือกใช้อาหารสัตว์น้ำให้ตรงกับชนิดและขนาดของสัตว์น้ำ โดยสามารถดูได้จากฉลากที่ระบุว่าเป็นอาหาร สำหรับสัตว์น้ำชนิดและขนาดใด เช่น ใช้อาหารปลาตุ๊กเลี้ยงปลาตุ๊ก อาหารปลาเล็กเลี้ยงปลาขนาดเล็ก

(3) วันที่ผลิตและวันล่วงอายุ (วันหมดอายุ) ที่ปรากฏบนฉลาก โดยปกติแล้วอาหารสัตว์น้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียน และมีจำหน่ายในท้องตลาด มีการกำหนดอายุอาหารไว้ 3 เดือนนับจากวันผลิต ดังนั้น การใช้อาหารสัตว์น้ำ จึงควรพิจารณาถึงวันผลิตและวันหมดอายุบนฉลาก ไม่ใช้อาหารสัตว์น้ำที่หมดอายุ เนื่องจากอาจ

มีการเสื่อมคุณค่าทางโภชนาการซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ รวมถึงอาจมีเชื้อราหรือเชื้อโรคที่ไม่พึงประสงค์หรือมีจะขึ้นและสูญเสียการคงสภาพในน้ำ

(4) ควรตรวจดูภาชนะบรรจุอาหารต้องไม่ให้อยู่ในสภาพชำรุด เปื่อยยุ่ย ฉีกขาด ทะลุหรือดูว่ามีการปิดภาชนะอย่างเหมาะสม และก่อนที่จะนำอาหารไปเลี้ยงสัตว์น้ำ ควรตรวจสอบสภาพอาหาร ต้องไม่เป็นเชื้อราไม่มีกลิ่นเหม็นหืนหรือมีสีผิดปกติไปจากเดิม เพื่อป้องกันการใช้อาหารที่เสื่อมสภาพหรือคุณภาพไม่เหมาะสม

อาหารเสริมสารผสมล่วงหน้า หัวอาหาร ต้องมีคุณภาพและซื้อจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ภาชนะบรรจุระบุ ชื่อ ที่อยู่ผู้ผลิต วันผลิตและวันหมดอายุ ส่วนผสม วิธีการใช้ เพื่อให้มั่นใจในระดับหนึ่งว่าไม่มีการปนเปื้อนของยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามและหากเป็นอาหารเสริมสารผสมล่วงหน้า หัวอาหารที่ต้องขึ้นทะเบียนให้ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.4 อาหารมีชีวิต อาหารสดที่ใช้เลี้ยง และ/หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์น้ำใช้เองในฟาร์มต้องปราศจากยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

อาหารมีชีวิต อาหารสดที่ใช้เลี้ยงหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์น้ำต้องปราศจากยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ เพื่อไม่ให้ส่งผลต่อสัตว์น้ำและความปลอดภัยของผู้บริโภค
เกษตรกรต้องเลือกซื้ออาหารมีชีวิต อาหารสดที่ใช้เลี้ยงหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์น้ำ เช่น ปลาสด ปลาแป้น กากถั่วเหลือง รำข้าว ปลายข้าว จากแหล่งที่เชื่อถือได้ หรือมีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าวัตถุดิบปราศจากยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.5 อาหารมีชีวิต อาหารสด และ/หรืออาหารที่ผลิตใช้เองในฟาร์มควรมีคุณภาพดี มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมกับสัตว์น้ำ ผลิตและเตรียมอย่างถูกสุขลักษณะ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

อาหารมีชีวิต อาหารสด และ/หรืออาหารที่ผลิตใช้เองในฟาร์มควรมีคุณภาพและโภชนาการเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเจริญพันธุ์ ปริมาณและคุณภาพของไข่และน้ำเชื้อ ส่วนการอนุบาลลูกพันธุ์สัตว์น้ำด้วยอาหารที่มีคุณภาพและโภชนาการเหมาะสมจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโต อัตรารอดตายระยะเวลาอนุบาลและลดต้นทุนการผลิต

เกษตรกรควรล้างทำความสะอาดอาหารมีชีวิต เช่น ไรแดง ลูกน้ำ ด้วยน้ำสะอาด และฆ่าเชื้อโรคภายนอก ส่วนอาหารสดควรทำความสะอาด และจัดเก็บรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อช่วยชะลอการเสื่อมคุณค่าของอาหาร การปนเปื้อนของจุลินทรีย์ และป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์น้ำ การผลิตอาหารใช้เองในฟาร์ม

ควรให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการทางโภชนาการของสัตว์น้ำขึ้นกับชนิด ขนาด และอายุ โดยคุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ โปรตีน ไขมัน กาก ความชื้น และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละของน้ำหนักอาหาร การเตรียมและผลิตอาหารสัตว์น้ำใช้เองในฟาร์มควรปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ ยาสัตว์ หรือสารเคมี ควรปฏิบัติดังนี้

- (1) ก่อนและหลังการผลิตอาหาร ควรล้างทำความสะอาดตลอดสายการผลิต
- (2) พื้นที่ที่ใช้ในการผสมวัตถุดิบอาหารควรจัดแบ่งเป็นสัดส่วน มีการป้องกันไม่ให้สัตว์เลี้ยงและสัตว์พาหะต่างๆ เข้าไปในบริเวณผลิตอาหาร ใช้ภาชนะที่สะอาดรองรับอาหารสัตว์น้ำไม่ให้สัมผัสกับพื้นดินหรือพื้นโรงผลิต ภาชนะอาหารเม็ด ควรผึ่งให้แห้งและทิ้งให้เย็นก่อนนำไปบรรจุในภาชนะบรรจุ
- (3) เครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหารสัตว์น้ำ เช่น ภาชนะบรรจุวัตถุดิบหรืออาหารสัตว์ เครื่องมือที่ใช้ในการผสมวัตถุดิบและอื่น ๆ รวมไปถึงพื้นที่หรือบริเวณที่ผสม ควรมีการล้างทำความสะอาด เช็ดให้แห้ง จัดเก็บและวางในที่ที่เหมาะสม แยกเป็นสัดส่วนและควรดูแล บำรุงรักษา ซ่อมแซมเครื่องมือ อุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ
- (4) ผู้ปฏิบัติงานผลิตอาหารสัตว์น้ำจัดควรสวมถุงมือและรองเท้าในระหว่างการผลิตหลังจากผลิตอาหารสัตว์น้ำเสร็จแล้วควรล้างถุงมือและรองเท้า ตากให้แห้งและเก็บในที่ที่เหมาะสม

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.6 ควรให้อาหารสัตว์น้ำอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับชนิดและขนาดของสัตว์น้ำ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การให้อาหารอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับชนิดและขนาดของสัตว์น้ำ จะทำให้สัตว์น้ำมีการเจริญเติบโต อัตรารอดตาย และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ได้พ่อแม่พันธุ์และลูกพันธุ์ที่ดี

อาหารและการจัดการการให้อาหารสัตว์น้ำควรพิจารณาจากปัจจัย ดังนี้

- (1) ชนิดและขนาดของสัตว์น้ำ เช่น สัตว์น้ำกินเนื้อหรือสัตว์น้ำกินพืช การให้อาหารตามขนาดปาก และน้ำหนักของสัตว์น้ำ
- (2) พฤติกรรมสัตว์น้ำเช่น การกินบริเวณผิวน้ำ กลางน้ำ หนาดิน การกินรวมฝูง การกินเร็วหรือช้า
- (3) ขนาดและลักษณะของบ่อ/กระชัง
- (4) อัตราการปล่อยและอัตราการรอดตายของสัตว์น้ำ
- (5) สุขภาพสัตว์น้ำ กรณีสัตว์น้ำเครียดหรือป่วยจะกินอาหารลดลง
- (6) คุณภาพน้ำ เช่น อุณหภูมิ น้ำ ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ แอมโมเนีย ความเป็นกรด-เบส

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.7 กรณีมีการใช้น้ำหมักชีวภาพที่ผลิตใช้เองในฟาร์มควรผลิตอย่างมีคุณภาพ และถูกสุขลักษณะ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การผลิตน้ำหมักชีวภาพขึ้นใช้เองในฟาร์มควรปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ ไม่ให้มีการปนเปื้อนของ เชื้อจุลินทรีย์ที่ไม่พึงประสงค์กรณีที่เกษตรกรมีการใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ควรใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ จากหน่วยงานราชการหรือหัวเชื้อจุลินทรีย์ที่มีการขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย การเพาะขยายควรดำเนินการ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อป้องกันการปนเปื้อน การใช้และการเก็บรักษาหัวเชื้อจุลินทรีย์ควรเป็นไป ตามที่ระบุไว้ในฉลาก

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.8 ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาหารต้องไม่มีการปนเปื้อนยาสัตว์ และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ปุ๋ย ต้องไม่มีการปนเปื้อนยาสัตว์หรือสารเคมีต้องห้ามตามประกาศ ของทางราชการ เกษตรกรต้องเลือกใช้อย่างระมัดระวังและซื้อจากแหล่งที่เชื่อถือได้

รายการที่ 4. ปัจจัยการผลิต

ข้อกำหนด 4.9 ควรเก็บรักษาปัจจัยการผลิตอย่างถูกสุขลักษณะ และเหมาะสม (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

ปัจจัยการผลิต (ที่ไม่ใช่พ่อแม่พันธุ์ ลูกพันธุ์) ควรจัดเก็บอย่างเหมาะสมตามชนิด และประเภทของปัจจัย การผลิต ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย ไม่ให้มีการปนเปื้อนของยาสัตว์และสารเคมี การนำไปใช้ควรยึด หลักการ “มาก่อนใช้ก่อน” จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดแยกเป็นสัดส่วน ชัดเจนอย่างชัดเจน ทำให้ สะดวกต่อการบริหารจัดการ โรงเรือนหรือสถานที่เก็บปัจจัยการผลิต สามารถป้องกันความร้อน ความชื้น แสงแดด ฝน และมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกเพื่อไม่ให้ยับยั้ง

เกษตรกรควรมีการป้องกันสัตว์เลื้อยและสัตว์พาหะนำโรคเข้าไปในบริเวณที่จัดเก็บปัจจัยการผลิต และไม่ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์อื่น

การเก็บอาหารเม็ดสำเร็จรูปไม่ควรวางถุงอาหารให้สัมผัสกับพื้นโดยตรง แต่ควรจัดวางบนแผ่นรองพื้นโดย มีหลักการให้วางอาหารสัตว์น้ำบนแผ่นรองพื้นห่างจากผนังและพื้นห้องอย่างน้อยประมาณ 10 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์น้ำจากความชื้นและการเกิดเชื้อรา

การเก็บอาหารมีชีวิต เช่น ไรแดง ลูกน้ำ และอาหารสดอื่น ๆ เช่น ไข่ตุ๋น กุ้งฝอย ปลาเป็ด ควรเก็บในตู้แช่เย็น หรือแช่แข็ง เพื่อรักษาสภาพให้มีความสดเสมอ ถูกสุขลักษณะ และควรใช้ภาชนะบรรจุสภาพดี แข็งแรง

การเก็บอาหารสัตว์น้ำที่ผลิตใช้เอง ควรจัดวางแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ดูแลง่าย สามารถป้องกันการปนเปื้อน ป้องกันการรบกวนของสัตว์เลี้ยงและสัตว์พาหะนำโรค มีสัญลักษณ์ที่แสดงการบ่งชี้ชนิดและประเภทอาหารสัตว์ชัดเจน ควรระบุวันผลิตและวันหมดอายุ เพื่อมั่นใจว่าสัตว์น้ำได้รับอาหารที่มีความสดและสะอาด

การเก็บอาหารสัตว์น้ำในระหว่างการนำอาหารไปเลี้ยงสัตว์น้ำ ควรมีบริเวณที่พักที่เหมาะสม ไม่ให้มีสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์พาหะนำโรค มาค้ำย่เยี่ยกินอาหารสัตว์น้ำ หรือมีสิ่งป้องกันจากแดด ฝน

การเก็บยาสัตว์และสารเคมีที่ใช้ในการรักษาโรค ควรเก็บรักษาอย่างถูกต้องตามข้อระบุไว้บนฉลาก หรือเอกสารกำกับยา เช่น ยาสัตว์บางชนิดกำหนดให้เก็บในตู้เย็นหรือในที่เย็นไม่ชื้น ไม่ให้ถูกแสงแดด

การเก็บยาสัตว์และสารเคมีสำหรับสัตว์น้ำแต่ละชนิดควรจัดเก็บในภาชนะที่มิดชิดห่างจากมือเด็กและสัตว์เลี้ยง จัดแยกเก็บเป็นหมวดหมู่ไม่ปะปนกัน และมีสัญลักษณ์ ชี้บ่งชัดเจนเพื่อป้องกันการหยิบยาสัตว์และสารเคมีผิดพลาด การเก็บยาสัตว์ที่เหลือใช้ควรจัดเก็บอย่างถูกต้องเหมาะสม หากนำมาใช้ใหม่ ควรตรวจสอบสภาพยาสัตว์ก่อนใช้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิม เช่น ไม่เปลี่ยนสี ไม่จับเป็นก้อน ไม่ตกตะกอน

ปัจจัยการผลิตอื่น เช่น ปูนขาว ปุ๋ย เกลือ ควรแยกจัดเก็บให้เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการนำไปใช้ และการจัดการมีการชี้บ่งอย่างชัดเจนและควรจัดวางบนแผ่นรองพื้น เพื่อป้องกันความชื้น

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.1 ควรจัดการ ตรวจสอบติดตาม รักษาสภาพแวดล้อมและสุขภาพสัตว์น้ำตลอดระยะเวลาเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และสวัสดิภาพสัตว์น้ำได้ทันทั่วทั้ง (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การจัดการดูแลสัตว์น้ำเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีและตรวจสอบติดตามสภาพแวดล้อมของบ่อและกระชังอย่างเหมาะสมตลอดระยะเวลาเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้สัตว์น้ำมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่เครียด สุขภาพแข็งแรง และลดความเสี่ยงในการเกิดโรค

การดูแลสัตว์น้ำเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดี เช่น การปล่อยลูกพันธุ์ไม่หนาแน่นเกินไป การจัดการคุณภาพน้ำ การตรวจสอบติดตามสภาพแวดล้อมทั้งในบ่อและกระชังสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และสามารถป้องกันแก้ไขได้อย่างทันทั่วทั้ง

การตรวจสอบติดตามสุขภาพสัตว์น้ำโดยสังเกตจากพฤติกรรม เช่น การกินอาหาร การลอยหัว การว่ายน้ำและการสังเกตความผิดปกติอื่น เช่น มีแผลตามลำตัว เพื่อลดความเสี่ยงการเกิดโรคของสัตว์น้ำภายในฟาร์ม และลดโอกาสในการแพร่กระจายของโรคทั้งภายในและระหว่างฟาร์ม รวมถึงสัตว์น้ำที่อยู่ในธรรมชาติ

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.2 ควรเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำ ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายระเบียบว่าด้วยสุขภาพสัตว์น้ำ (Aquatic Animal Health Code) ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (World Organization for Animal Health; OIE) (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำ ควรดำเนินการให้ถูกสุขลักษณะโดยสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านสุขภาพสัตว์น้ำขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคไปสู่สัตว์น้ำอื่น ๆ

การเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำอย่างถูกต้อง ควรมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- (1) ภาชนะที่ใช้บรรจุสัตว์น้ำต้องสามารถรับน้ำหนักของน้ำและสัตว์น้ำได้ตลอดการเคลื่อนย้าย และมีความปลอดภัยต่อสัตว์น้ำที่เคลื่อนย้าย ไม่มีการรั่วไหลของน้ำ และสามารถตรวจสอบสภาพของสัตว์น้ำระหว่างการเคลื่อนย้ายได้สะดวก
- (2) อุปกรณ์ในการเคลื่อนย้าย ควรใช้เฉพาะกับสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น และถ้าใช้กับสัตว์น้ำชนิดอื่น ต้องเป็นชนิดที่ไม่มีการติดเชื้อก่อโรคข้ามชนิดสัตว์
- (3) เคลื่อนย้ายสัตว์น้ำในระดับความหนาแน่นที่เหมาะสม และมีการให้ออกซิเจนที่เพียงพอตลอดเวลา
- (4) ควบคุมไม่ให้สัตว์น้ำหลุดลอดลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ
- (5) ควรฆ่าเชื้อโรคในน้ำที่เหลือจากการขนส่งด้วยสารฆ่าเชื้อ เช่น ด่างทับทิม ไอโอดีนหรือคลอรีนก่อนระบายทิ้ง
- (6) เคลื่อนย้ายสัตว์น้ำขณะสัตว์น้ำสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่เป็นโรค

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.3 เมื่อสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติ ควรพิจารณาด้านการจัดการก่อนการใช้อัตว์และสารเคมี รวมถึงต้องตรวจหาสาเหตุเบื้องต้น พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล ความผิดปกติและวิธีการแก้ไข (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

อาการผิดปกติของสัตว์น้ำ เช่น วายน้ำผิดปกติ ลอยหัว อาจมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมและการจัดการ ควรรับหาสาเหตุของอาการผิดปกติ เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนการใช้อัตว์และสารเคมีในการรักษา

ในระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เกษตรกรควรหมั่นสังเกตพฤติกรรมของสัตว์น้ำ หากพบว่ามีอาการผิดปกติควรบันทึกลักษณะอาการที่พบ หาสาเหตุ และควรนำข้อมูลย้อนหลังมาพิจารณาร่วมด้วย เช่น คุณภาพน้ำ สภาพแวดล้อม ประวัติการเกิดโรค แล้วรีบดำเนินการแก้ไข โดยเกษตรกรควรลดปริมาณอาหารที่ให้อาหาร และปรับสภาพแวดล้อมในบ่อ เช่น มีการใช้เครื่องตีน้ำหรือเครื่องให้อากาศเพื่อเพิ่มออกซิเจน และควรบันทึกข้อมูลเก็บไว้

หากมีข้อสงสัยว่าอาการผิดปกติเกิดจากการเป็นโรคควรส่งตัวอย่างเพื่อตรวจวินิจฉัย วิธีการเก็บตัวอย่าง รายละเอียดตามภาคผนวก ข

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.4 ในกรณีที่สัตว์น้ำป่วย หากจำเป็นต้องใช้ยาสัตว์และสารเคมี ให้ใช้ยาสัตว์และสารเคมีที่ขึ้นทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด ปฏิบัติตามฉลากอย่างเคร่งครัด และใช้อย่างมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูล (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

ในกรณีสัตว์น้ำป่วยและจำเป็นต้องใช้ยาสัตว์และสารเคมี ให้ใช้ยาสัตว์และสารเคมีที่ขึ้นทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้มั่นใจว่ายาสัตว์และสารเคมีที่ใช้ไม่ปลอมปน ไม่เสื่อมคุณภาพและปฏิบัติตามฉลากอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มีผลต่อการรักษาและควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อมีสัตว์น้ำป่วยหรือตายจำนวนผิดปกติ เกษตรกรต้องปรึกษาสัตวแพทย์หรือนักวิชาการประมงที่มีความรู้และความชำนาญด้านโรคสัตว์น้ำ เพื่อวินิจฉัยสาเหตุของโรค และวิธีการแก้ไขหากจำเป็นต้องใช้ยาสัตว์และสารเคมีในการรักษา ต้องใช้ยาสัตว์หรือสารเคมีที่สามารถควบคุมโรคของสัตว์น้ำและมีการขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานราชการ รายละเอียดตามภาคผนวก ค โดยต้องใช้ตามคำแนะนำที่ระบุในฉลากและเอกสารกำกับยา และต้องบันทึกรายละเอียดการใช้ยาสัตว์และสารเคมีไว้ทุกครั้ง

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.5 ไม่ใช้ยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศทางราชการ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การใช้ยาสัตว์และสารเคมีต้องห้ามตามประกาศทางราชการ นอกจากจะผิดกฎหมายแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาการตกค้างของยาสัตว์และสารเคมีในระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค

ในกรณีที่สัตว์น้ำป่วยและจำเป็นต้องใช้ยาสัตว์และสารเคมีเพื่อการรักษาโรค เกษตรกรต้องไม่ใช้ยาสัตว์และสารเคมีที่ทางราชการประกาศห้ามใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รายละเอียดตามภาคผนวก ง

รายการที่ 5. การจัดการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์น้ำ

ข้อกำหนด 5.6 เมื่อสัตว์น้ำมีการตายมากผิดปกติ และสงสัยหรือพบว่าสัตว์น้ำตายจากโรคระบาด ต้องแจ้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เพื่อหาสาเหตุ และมีวิธีการจัดการซากและน้ำทิ้งที่เหมาะสม (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

เมื่อสัตว์น้ำป่วยหรือมีการตายมากผิดปกติ ในกรณีที่สงสัยหรือพบว่าสัตว์น้ำตายจากโรคระบาด ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่กรมประมงโดยเร็วเพื่อหาสาเหตุ และต้องมีวิธีการกำจัดซากที่เหมาะสม เช่น การเผาทำลาย การฝังกลบโดยใส่สารฆ่าเชื้อหรือปูนขาวในหลุมก่อนทำการฝังกลบ ส่วนน้ำทิ้งจากบ่อที่สัตว์น้ำเป็นโรคระบาด ต้องมีการฆ่าเชื้อและบำบัดก่อนปล่อยออกนอกฟาร์มเพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อโรคระบาดออกสู่ฟาร์มข้างเคียงหรือกระจายสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก

รายการที่ 6. สุขลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 6.1 ควรออกแบบ จัดวาง อุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในฟาร์มให้เป็นสัดส่วน (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำที่ดี จะเอื้อต่อการปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะและป้องกันการปนเปื้อนข้ามจากผู้ปฏิบัติงาน น้ำทิ้ง สุขา สัตว์เลี้ยง น้ำมันหล่อลื่น จากเครื่องจักร และจากแหล่งอื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดการปนเปื้อน

เกษตรกรควรออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ฟาร์มมีสุขลักษณะที่ดี ตัวอย่างเช่น

- แยกพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน สำนักงาน ที่จอดรถ พานะ โรงอาหาร ออกนอกพื้นที่การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลเพื่อไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาต
- แยกระบบน้ำทิ้งและน้ำที่ใช้ในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ
- มีการป้องกันสัตว์อื่นเข้าสู่พื้นที่เพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เช่น มีรั้วกัน ตาข่าย
- สุขาควรอยู่ห่างจากบ่อเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล อ่างล้างมืออยู่นอกห้องสุขา
- เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น เครื่องให้อากาศ เครื่องให้อาหาร เครื่องทำอาหาร สามารถล้างทำความสะอาดฆ่าเชื้อได้ง่าย
- มีภาชนะรองน้ำมันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนน้ำมันจากเครื่องสูบน้ำลงบ่อเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล

รายการที่	6. สุขลักษณะฟาร์ม
ข้อกำหนด	6.2 ควบคุมแลกรักษา อุปกรณ์ เครื่องมือ ให้สะอาดและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในฟาร์ม เช่น อวน สวิง ภาชนะ ควรจัดให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ หรือแยกตามลักษณะการใช้งาน อาจติดป้ายหรือเครื่องหมายบ่งชี้เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้งาน มีการจัดเก็บที่เหมาะสม มีการทำความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะและฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค

กรณีในบ่อเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลมีสัตว์น้ำที่มีอาการผิดปกติหรือป่วย ให้แยกอุปกรณ์เครื่องมือออกจากบ่อเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลปกติเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการระบาดของโรค

เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำควรอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีการดูแลรักษา ซ่อมบำรุง เพื่อให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนจากการใช้งานเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เช่น น้ำมันเครื่องหรือน้ำมันหล่อลื่น

รายการที่	6. สุขลักษณะฟาร์ม
ข้อกำหนด	6.3 ห้องสุขาต้องแยกเป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ และสามารถป้องกันการปนเปื้อนเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

สิ่งปฏิภูลหรือของเสียจากห้องสุขาเป็นแหล่งจุลินทรีย์ก่อโรคที่อาจปนเปื้อนเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล จึงต้องแยกออกเป็นสัดส่วน

ห้องสุขาต้องแยกเป็นสัดส่วน มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ มีระบบการกำจัดของเสียอย่างถูกสุขลักษณะ เช่น ใช้ ถังแช่ทส์ และควรตรวจสอบท่อน้ำทิ้ง ท่อของเสีย และระบบบำบัดของเสียไม่ให้แตกหรือรั่ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล

รายการที่	6. สุขลักษณะฟาร์ม
ข้อกำหนด	6.4 ต้องดูแลป้องกันระบบน้ำทิ้งจากกิจกรรมอื่น ๆ ไม่ให้ปนเปื้อนเข้าสู่ระบบฟาร์มเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

น้ำทิ้งจากกิจกรรมอื่น ๆ เช่น บ้านเรือน อาคาร และพื้นที่ทำการเกษตร อาจมีการปนเปื้อนของเชื้อโรคและสารเคมีที่ใช้ จึงต้องดูแลป้องกันไม่ให้ปนเปื้อนเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลหรือมีมาตรการป้องกันแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

รายการที่ 6. สุขลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 6.5 ควรจัดการของเสียจากการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลและวัสดุของเหลือใช้อย่างถูกวิธี และถูกสุขลักษณะ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การจัดการหรือกำจัดของเสียจากการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล และวัสดุเหลือใช้อย่างถูกวิธี จะช่วยไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค หรือลดการปนเปื้อนของยาสัตว์และสารเคมีเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพของสัตว์น้ำ รวมถึงความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงานและผู้บริโภค

เกษตรกรควรมีระบบกำจัดของเสียจากการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลและวัสดุเหลือใช้ โดยการเผาหรือฝังกลบหรือวิธีการอื่นใดแล้วแต่ประเภทของของเสียนั้น ๆ อย่างเหมาะสม เช่น ในการฝังกลบอาจใช้ปูนขาวหรือสารเคมีฆ่าเชื้อโรคก่อนฝังกลบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนจากเชื้อโรคที่เกิดจากซากสัตว์น้ำ อาหารเน่าเสีย และเศษอาหารเหลือทิ้ง หรือเกิดการปนเปื้อนจากยาสัตว์และสารเคมีที่เหลือใช้เสื่อมสภาพหมดอายุ รวมถึงภาชนะบรรจุยาสัตว์และสารเคมีเข้าสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล ทั้งนี้ การกำจัดยาสัตว์และสารเคมีต้องปฏิบัติตามข้อบ่งชี้บนฉลาก (ถ้ามี) หรือคำแนะนำจากผู้มีความรู้ นั้น ๆ

รายการที่ 6. สุขลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 6.6 ไม่ควรปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปในบริเวณเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

สัตว์เลี้ยงในฟาร์มอาจเป็นพาหะหรือตัวนำโรค เช่น สัตว์เลี้ยงอาจมีการขับถ่ายลงในบริเวณเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล หรือแหล่งน้ำใช้ทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อน หรือสัตว์เลี้ยงลงไปนบ่อสัตว์น้ำที่เป็นโรคแล้วนำพาเชื้อไปสู่บ่ออื่น ๆ ดังนั้นเกษตรกรจึงไม่ควรปล่อยให้สัตว์เลี้ยงเข้าไปในบริเวณเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล ในกรณีมีสัตว์เลี้ยงเพื่อรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สินควรอยู่นอกบริเวณเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ

รายการที่ 6. สุขลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 6.7 ควรมีวิธีการจัดเก็บและกำจัดขยะที่ดี (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

เกษตรกรควรมีวิธีการจัดเก็บและกำจัดขยะที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์พาหะนำโรค เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และสิ่งสกปรก ซึ่งอาจแพร่กระจายไปสู่ระบบการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ

กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในบ่อควรมีวิธีจัดเก็บและกำจัดขยะที่ดี เพื่อป้องกันสัตว์พาหะนำโรค และการค้ำยเชื้อของสัตว์เลี้ยง ควรจัดที่ทิ้งขยะให้เป็นสัดส่วน และไม่วางถังขยะบนคันบ่อหรือใกล้คันบ่อ

กรณีเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลในกระชังไม่ควรทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณกระชังเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ ควรนำไปทิ้งหรือทำลายอย่างถูกต้อง มีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน

ถึงขณะควรมีฝาปิดมิดชิดเพื่อป้องกันแมลงวัน หนู แมลงสาบ การค้ำยเชื้อของสัตว์เลี้ยง และป้องกันน้ำเข้าถึงขยะทำให้เกิดการหมักหมมหรือเกิดการเน่าเสีย มีการคัดแยกจัดเก็บ และการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และเหมาะสม เช่น การนำขยะไปฝังกลบในที่ที่กำหนดไว้ หรือใช้บริการเก็บขยะจากหน่วยงานท้องถิ่น หรือนำไปทิ้งในที่ที่ชุมชนกำหนดไว้ให้เป็นที่กำจัดขยะ

รายการที่ 7. การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม

ข้อกำหนด 7.1 ต้องมีหนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำ หรือมีเอกสารหลักฐานแสดงแหล่งที่มาของลูกพันธุ์สัตว์น้ำ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

หนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำ (APD) เป็นเอกสารที่เกษตรกรผู้ขายหรือผู้รวบรวมออกให้กับผู้ซื้อ หรือมีเอกสารหลักฐานแสดงแหล่งที่มา ซึ่งระบุที่มาของลูกพันธุ์ เช่น ชื่อ ที่อยู่เกษตรกร จำนวน ขนาดสัตว์น้ำ วันที่รวบรวม ทำให้ผู้ซื้อได้ทราบแหล่งที่มาของลูกพันธุ์ สามารถตามสอบได้เมื่อเกิดปัญหา สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและผู้ที่เกี่ยวข้อง

รายการที่ 7. การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม

ข้อกำหนด 7.2 หากใช้ยาสัตว์หรือสารเคมีควรใช้อย่างถูกต้องในปริมาณเหมาะสม (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การรวบรวมลูกพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อบรรจุและลำเลียงขนส่ง สัตว์น้ำอาจเกิดความเครียดหรือเกิดบาดแผลในระหว่างการขนส่ง จนอาจทำให้อ่อนแอเมื่อนำไปเลี้ยงต่อ หากมีความจำเป็นต้องใช้ยาและ/หรือสารเคมี เกษตรกรควรใช้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ทั้งนี้เกษตรกรต้องไม่ใช้ยาสัตว์และสารเคมีที่ทางราชการประกาศห้ามใช้

ส่วนยาสัตว์ที่ใช้ได้ เช่น ออกซิเตตระซัยคลิน ส่วนสารเคมี เช่น เกลือแกง (Sodium chloride) ยาเหลือง (Acriflavin)

รายการที่ 7. การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม

ข้อกำหนด 7.3 ควรมีวิธีการจัดการและดูแลลูกพันธุ์สัตว์น้ำอย่างถูกสุขลักษณะทั้งระหว่างและหลังการรวบรวม (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของลูกพันธุ์ เกษตรกรควรปฏิบัติตามอย่างถูกสุขลักษณะทั้งระหว่างและหลังการรวบรวม โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- (1) ก่อนการรวบรวมลูกพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อจำหน่าย ควรดให้อาหารแก่ลูกพันธุ์สัตว์น้ำเป็นระยะเวลาตามชนิด และขนาดของลูกพันธุ์ เพื่อให้ไม่มีอาหารตกค้างในทางเดินอาหารและลดของเสียจากการขับถ่าย ทำให้ลดความเสียหายระหว่างการรวบรวมและการขนส่ง
- (2) บุคลากรที่ปฏิบัติงานรวบรวมสัตว์น้ำและคนงานที่เกี่ยวข้องกับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำ ควรมีสุภาพดี ไม่มีโรคติดต่อ หรือโรคที่น่ารังเกียจ ในกรณีที่คนงานมีอาการป่วยเป็นโรคดังกล่าว ให้พักการปฏิบัติงานชั่วคราวและเข้ารับการรักษาจนอาการป่วยหายเป็นปกติ จึงกลับมาปฏิบัติงานใหม่ได้
- (3) ภาชนะอุปกรณ์ และวิธีการรวบรวมหรือการจับต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของลูกพันธุ์สัตว์น้ำ
- (4) อุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้ในรวบรวมหรือจับหรือขนถ่ายลำเลียงสัตว์น้ำต้องสะอาด อยู่ในสภาพดี สามารถใช้ปฏิบัติงานได้ เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานทุกครั้งต้องล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ทันทีและควรรักษาให้สะอาด เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมของจุลินทรีย์

รายการที่ 7. การรวบรวมและการดูแลหลังการรวบรวม
ข้อกำหนด 7.4 ควรใช้ภาชนะ อุปกรณ์ วิธีการและความหนาแน่นในการบรรจุ ให้เหมาะสมกับชนิดและขนาดของลูกพันธุ์สัตว์น้ำ และระยะเวลาการขนส่ง (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การบรรจุลูกพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อลำเลียงขนส่งควรใช้ภาชนะ อุปกรณ์ และความหนาแน่นให้เหมาะสมกับชนิด ขนาดของลูกพันธุ์ และระยะเวลาที่ขนส่งเพื่อให้ลูกพันธุ์สัตว์น้ำถึงจุดหมายปลายทางอย่างปลอดภัย แข็งแรง ไม่เครียดไม่บอบช้ำและอัตราการตายต่ำ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- (1) จัดสภาพแวดล้อมในบริเวณหรือภาชนะที่รวบรวมลูกพันธุ์สัตว์น้ำให้เหมาะสมต่อชนิดและขนาดของลูกพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อเป็นการปรับสภาพลูกพันธุ์สัตว์น้ำให้พร้อมต่อการขนส่ง
- (2) มีการควบคุมอุณหภูมิน้ำที่ใช้บรรจุลูกพันธุ์สัตว์น้ำให้เหมาะสมตามชนิดสัตว์น้ำ ระยะเวลาการขนส่ง และเทคนิควิธีการ การใช้อุณหภูมิต่ำที่เหมาะสมให้สัตว์น้ำลดการเคลื่อนไหว ซึ่งมีผลทำให้ใช้พลังงานน้อยลง และลดการขับถ่ายของเสียในระหว่างขนส่งทำให้สามารถยืดระยะเวลาในการขนส่งได้ โดยอุณหภูมิไม่ควรอยู่ในช่วง 20 - 25 องศาเซลเซียส และควรใช้ระยะเวลาในการขนส่งลูกพันธุ์สัตว์น้ำให้สั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่ให้ลูกพันธุ์สัตว์น้ำบอบช้ำมาก

รายการที่ 8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
ข้อกำหนด 8.1 ควรบริหารและการจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

เกษตรกรควรมีแผนการจัดการการใช้น้ำที่ดีและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงปริมาณการใช้น้ำโดยรอบฟาร์ม เพื่อประโยชน์ต่อการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันของชุมชน และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อพื้นที่โดยรอบ และแหล่งน้ำ

รายการที่ 8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.2 คุณภาพน้ำทิ้งจากฟาร์มเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำต้องให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากน้ำทิ้งมีตะกอนและสารอินทรีย์มากอาจเป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำธรรมชาติเสื่อมโทรม ไม่เหมาะกับการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำและการใช้ในการอุปโภค การบำบัดหรือควบคุมคุณภาพน้ำทิ้งก่อนระบายออกนอกฟาร์มให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

การระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอกฟาร์ม ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานควบคุมคุณภาพการระบายน้ำทิ้งที่กำหนดในกฎหมายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายละเอียดตามภาคผนวก จ

เกษตรกรควรมีบ่อบำบัดน้ำทิ้งก่อนระบายสู่ภายนอกฟาร์ม หรืออาจมีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณน้ำทิ้งที่ปล่อยออกนอกฟาร์ม

รายการที่ 8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.3 หากมีการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำที่ผ่านการตัดแปรพันธุกรรมต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

ประเทศไทยยังขาดข้อมูลเพื่อสรุปผลกระทบของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ผ่านการตัดแปรพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms; GMOs) ต่อผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากมีการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำที่ผ่านการตัดแปรพันธุกรรมต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รายการที่ 8. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 8.4 การเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนำเข้า ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

สัตว์น้ำที่เป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นหากมีการหลุดรอดออกไปสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ อาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ การนำเข้าสัตว์น้ำชนิดพันธุ์ต่างถิ่นจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความเสี่ยง ต้องผ่านการทดสอบแล้วพบว่าความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และต้องได้รับอนุญาตจากกรมประมง

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.1 การใช้ที่ดินและแหล่งน้ำสาธารณะควรมีความเท่าเทียมกันกับชุมชน (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

เกษตรกรควรแสดงถึงการใช้ที่ดินและแหล่งน้ำสาธารณะให้มีความเท่าเทียมกันกับชุมชน ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตหรือกิจกรรมของคนในท้องถิ่น และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.2 ควรมีแนวทางป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนจากการดำเนินกิจกรรมของฟาร์ม (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

เกษตรกรควรมีแนวทางป้องกันผลกระทบและลดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรและชุมชน จากการดำเนินกิจกรรมของฟาร์ม เช่น มีการแจ้งต่อชุมชนในการใช้น้ำ การปล่อยน้ำทิ้ง การเกิดโรคระบาดของสัตว์น้ำ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.3 ควรมีหนังสือสัญญาจ้างงาน (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

เกษตรกรนายจ้างควรทำหนังสือสัญญาจ้างกับลูกจ้างเป็นลายลักษณ์อักษร ระบุหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ที่แรงงานได้รับอย่างชัดเจน โดยเป็นการตกลงยินยอมร่วมกันทั้งสองฝ่าย และลูกจ้างมาทำงานด้วยความสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ เช่น ระบุว่าลูกจ้างมีหน้าที่ให้อาหารสัตว์น้ำ ได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง มีสิทธิเข้าร่วมในสหภาพแรงงาน

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.4 ต้องจ้างแรงงานที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

เกษตรกรนายจ้างต้องจ้างแรงงานที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และหากมีการจ้างแรงงานผู้เยาว์อายุระหว่าง 15-18 ปี ต้องปฏิบัติตามแรงงานในลักษณะของงานหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย หรือศีลธรรม

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.5 กรณีเป็นแรงงานต่างด้าวต้องมีหนังสือเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีใบอนุญาตทำงาน (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การจ้างแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการช่วยภาครัฐลดปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ การจ้างแรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นความผิดและมีโทษตามที่กฎหมายกำหนด

เกษตรกรนายจ้างควรหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้อง และจ้างแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น โดยต้องมีหนังสือเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีใบอนุญาตทำงาน

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.6 ต้องจัดสวัสดิการแก่ผู้ใช้แรงงานอย่างเหมาะสมและพอเพียง (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การมีสวัสดิการที่ดีสำหรับผู้ใช้แรงงาน จะทำให้แรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีกำลังใจในการทำงาน และมีความเอาใจใส่ต่องาน

เกษตรกรนายจ้างต้องมีการจัดระบบสวัสดิการต่อแรงงานอย่างพอเพียง เช่น บ้านพักที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก เป็นสัดส่วนปลอดภัย มีห้องน้ำและห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด มีชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.7 ต้องจัดหาอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การทำงานในฟาร์มเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาลสัตว์น้ำมีการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร สารเคมีต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานได้จึงจำเป็นต้องจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และขั้นตอนการทำงาน เพื่อความปลอดภัย

เกษตรกรต้องจัดหาอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยส่วนบุคคลที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับลักษณะงานให้แก่ผู้ใช้แรงงาน เช่น ถุงมือ รองเท้าบูต หน้ากากอนามัย และจัดเตรียมคู่มือการใช้งานเครื่องมือ เครื่องจักร สารเคมี

รายการที่ 9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อกำหนด 9.8 ผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าหญิงหรือชายต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน (ข้อกำหนดหลัก)

คำอธิบาย

การจ้างงานและการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานทั้งหญิงและชาย ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เช่น มีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมัครงาน ได้รับค่าตอบแทนเท่ากันในคุณภาพงานที่เท่ากัน

รายการที่ 10. การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 10 ควรบันทึกและจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญของทุกขั้นตอนการผลิตอย่างสม่ำเสมอให้เป็นปัจจุบัน (ข้อกำหนดรอง)

คำอธิบาย

การบันทึกข้อมูลเป็นเรื่องที่เกษตรกรควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งมีประโยชน์ในการใช้วิเคราะห์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ระหว่างการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมก่อนที่จะเกิดความเสียหาย รวมทั้งวิเคราะห์ต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตในรอบต่อไป

เกษตรกรควรบันทึกข้อมูลที่สำคัญในการผลิตทุกขั้นตอนของการเพาะพันธุ์และ/หรืออนุบาล เช่น แหล่งลูกพันธุ์ การจัดการการให้อาหาร การใช้ยาสัตว์และสารเคมี (ถ้ามีการใช้) การตรวจสอบสุขภาพสัตว์น้ำ ผลการตรวจสอบตักค้ำจากห้องปฏิบัติการ (ถ้ามี) ควรบันทึกข้อมูลต่างๆ แยกไว้ให้ชัดเจน โดยจัดเป็นระบบและมีการบันทึกอย่างครบถ้วน ถ้าสามารถบันทึกข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์ได้จะทำให้การเก็บรักษาข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรเก็บรักษาข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี